פורשים בשיא

הגיע הרגע לצאת לפנסיה: בתום שנים של צבירה בתוכניות שונות, נדמה שתמו הדאגות. אולם רגע לפני קבלת הפנסיה החודשית הראשונה - יש לקבל החלטות מכריעות שיקבעו איך ייראה העתיד הכלכלי בתקופה הארוכה שעוד בדרך. "גלובס" מנסה לעשות סדר עבור מי שעומד על סף פרישה / אפרת אהרוני

רגע הפרישה הוא משאת נפשם של עובדים רבים, המשקיעים מאמץ רב כל חייהם כדי לנוח בסופו של יום ולהיהנות מפרי עמלם. אולם כדי ליהנות מפירות העמל הממושך באופן היעיל ביותר, יש לקבל כמה החלטות חשובות. בעזרתו של רו"ח אמיר גבאי, מומחה למיסוי ופרישה ומנכ"ל "מיקסום תכנון כלכלי לפרישה", מציג "גלובס" את עיקרי השיקולים בדרך להחלטה נכונה. בעזרת ניתוח מקרה אמיתי, בטבלה המצורפת, הוא אף ממחיש את ההבדל בשווים הכספי של מסלולים שונים לבחירה.

השאלה הראשונה שכדאי לשאול, על סף פרישה, היא מתי כדאי להתחיל לקבל פנסיה? מרבית האנשים נוטים לחשוב שאת תשלומי הפנסיה החודשית מקרן הפנסיה או מביטוח המנהלים הם יקבלו בגיל 67 (לגבר) או בגיל 64 (לאישה). אכן, בחלק מהמקרים זה נכון, אולם לא בכל המקרים: לדוגמה, אנשים המבוטחים בפוליסות ביטוח מנהלים ותיקות. לפי תנאי הפוליסה, ברוב המקרים הם יתחילו לקבל את הפנסיה החודשית כבר בגיל 65 לגבר ובגיל 60 לאשה. דוגמה נוספת היא דווקא אותם אנשים המבוטחים בקרנות הפנסיה הוותיקות, אשר לפי תקנון קרן הפנסיה יכולים לבקש להקדים את המועד לקבלת הפנסיה הראשונה, כך שגבר למשל יכול לקבל פנסיה חודשית כבר בגיל 60.

מוטב מוקדם? לא בהכרח: במקרים רבים ניתן אף לדחות את המועד לקבלת הפנסיה הראשונה. "מדובר בשאלה של כדאיות כלכלית אישית", אומר גבאי. הדרך אל התשובה לשאלה האם כדאי להקדים את מועד קבלת הפנסיה הראשונה או לדחות אותו (אם בכלל) עמוסה חישובים שבמסגרת יש להעריך גורמים שונים:

תוחלת חיים ומצב בריאותי

הן של המבוטח והן של בן הזוג: לאחרונה, פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מיד עדכני לשנת 2009 אודות תוחלת החיים בישראל – 79.7 שנה לגבר ממוצע בישראל, ולאישה 83.5 שנה. אולם הנתון הרלבנטי למבוטח הוא לא הממוצע שחושב בשנה שעברה או בשנים שקדמו לה, אלא מה צופן לנו העתיד: וזה, ככל הנראה, צופן תוחלת חיים גדלה. "חשוב לקחת בחשבון שתוחלת החיים של כל שנתון לידה גדול יותר מזה הקודם לו", אומר רו"ח גבאי. "לדעתי, אנשים בריאים שיוצאים לפנסיה צריכים לבסס את החישובים הכלכליים שלהם לתקופת הפנסיה על תוחלת חיים של לא פחות מ־85 שנה לגבר ו־90 לאישה. עם זאת רוב הגברים המגיעים אלי לייעוץ לא נותנים לעצמם יותר מגיל 80 – קשה לאנשים לראות כל כך קדימה".

מצב אישי ומשפחתי

יכול להשפיע על ההחלטה מכיוונים שונים: "אם המבוטח חושש שבת זוגו לא תצליח להתמודד לבדה עם ניהול החסכונות אחרי מותו", מדגים גבאי, "ייתכן ויעדיף לבחור במסלול פנסיה שיבטיח גם לה פנסיה לכל החיים כדי שתהיה לה הכנסה קבועה ובטוחה ככל האפשר. מנגד, אם המבוטח אלמן ויש לו ילדים בוגרים והם מסודרים בלכלית, ייתכן ויעדיף לבחור במסלול פנסיה שיבטיח לו את הפנסיה הגבוהה ביותר ללא קשר למינימום תשלומים".

נטל המס על תשלומי הפנסיה

מושפע מכלל ההכנסות החייבות במס שיש לנו בתקופת הפנסיה, הן בשנים הראשונות והן בשנים המאוחרות. ככלל, פנסיה היא הכנסה החייבת בתשלום מס כמו כל הכנסה אחרת ובכל גיל, למעט מקרים בהם עמד הפורש בתנאים מסוימים והוא זכאי לפטור עד תקרה מסוימת החל מגיל הפרישה לפי החוק. קבלת פנסיה לפני גיל הפרישה גוררת עד לגיל הפרישה גם ניכוי דמי ביטוח לאומי ומס בריאות מתשלומי הפנסיה, למעט מקרים בודדים בהם קיים פטור על פי החוק.

"אחת הטעויות השכיחות בקרב הפורשים היא השוואת מסלולי הפנסיה השונים במונחים ברוטו", אומר גבאי, "לפני ניכוי מס ולפני ניכוי דמי ביטוח לאומי ומס בריאות. כאשר מבצעים חישובים והשוואות במונחים נטו, לאחר שמביאים בחשבון את תשלומי המס, התוצאה יכולה להתהפך לטובת מסלול פנסיה שבתחילה לא שקלנו אפילו לבחור".

הנעייה היא לחשוב שפורש הבוחר מסלול ללא הבטחת תשלומים לזוגתו, אינו דואג לביטחונה הכלכלי. אולם לעתים דווקא כך יחסכו סכומי עתק לתא המשפחתי כולו

מקור הטעות טמון לדבריו בטעות הרווחת לפיה פנסיה היא הכנסה פטורה ממס בכל מצב, כשבפועל הכנסות נוספות חייבות במס, כמו הכנסה מעבודה חלקית בתקופת הפנסיה, משפיעה על הסכומים בפועל.

המקדם לחישוב הפנסיה

המקדם לחישוב הפנסיה מפוליסת ביטוח לקצבה או מקרן פנסיה חדשה, נקבע לפי גיל התחלת קבלת הפנסיה; הפנסיה החודשית היא תוצאת חלוקת הסכום שצברנו במקדם. ככל שנתחיל לקבל את הפנסיה בגיל מאוחר יותר, המקדם יהיה גדול יותר וחברת הביטוח או קרן הפנסיה תהיה מוכנה לשלם לנו פנסיה גדולה יותר – אולם יש לברוק אם התוספת הצפויה לפנסיה החודשית כתוצאה מדחיית מועד קבלת הפנסיה מפצה אותנו על הוויתור על תשלומי הפנסיה עצמם.

סכום החיסכון שצברנו:

ככל שנתחיל לקבל את הפנסיה בגיל מאוחר יותר, גם יתרת החיסכון גדלה – ועמה הרווח, גם אם הפסקנו להפקיד כספים לתוכנית.

ריבית להיוון תשלומים עתידיים

שקל של היום לא שווה לשקל בעוד 10 שנים ולהפך. אי אפשר להשוות בין שני מסלולי פנסיה שונים אם לא מביאים את התשלומים העתידיים לערכם הנוכחי.

העדפות אישיות והשקפת עולם

אלה לפעמים רוחקים את מקומם של שיקולים כלכליים: יש אנשים שיעדיפו להבטיח פנסיה גם לבת הזוג ללא כל קשר לתוצאות ההשוואה בין המסלולים השונים, אחרים יבחרו בכוונה במסלול בו לא ישאירו שקל אחד למוטבים וכן הלאה.

"חשוב שהפורשים יידעו שלתזמון יש משמעות כלכלית עבורם", מדגיש גבאי. "מוטב לקחת הכל בחשבון בטרם קבלת החלטה, מאחר ומדובר בפערים גדולים במונחים כספיים".

באיזה מסלול פנסיה לבחור?

לא רק את נקודת הפתיחה יכול הפורש לבחור, אלא גם את מסלול הפנסיה המועדף. עבור אנשים המבוטחים בפוליסות ביטוח מנהלים ותיקות, קיימות כמה אפשרויות:

- קבלת פנסיה חודשית לכל ימי חייו של המבוטח, אך ללא הבטחת המשך תשלומי פנסיה לבן זוגו לאחר פטירתו.
- קבלת פנסיה חודשית לכל ימי חייו של המבוטח, ללא הבטחת המשך תשלומי פנסיה לבן הזוג לאחר פטירתו – אך עם הבטחה למינימום של 60 או של 120 תשלומים שישולמו למבוטח או למוטבים שקבע.
- קבלת פנסיה חודשית לכל ימי חייו של המבוטח, כולל הבטחת המשך תשלומי פנסיה לבן זוגו, בשיעור של 100%, לאחר פטירתו של המבוטח.
- קבלת פנסיה חודשית לכל ימי חייו של המבוטח כולל הבטחת המשך תשלומי פנסיה לבן הזוג בשיעור של 60% לאחר הפטירה.

"לרוב, הנעייה היא לחשוב שאם פורש בוחר במסלול פנסיה ללא הבטחת המשך תשלומי פנסיה לבת הזוג הוא אינו דואג לביטחונה הכלכלי והשקפת עולמו היא 'אחריי המבול'", אומר גבאי – אבל כאשר מדובר באדם בריא והוא מעריך כי יאריך ימים, לעתים דווקא אם יבחר במסלול פנסיה שאין בו הבטחה לפנסיה חודשית גם לבת הזוג סך ההכנסה החודשית המצטברת לשני בני הזוג יהיה גדול יותר בלמעלה מ־200 אלף שקלים (ר' טבלה) לעומת מסלול פנסיה עם הבטחת תשלומי פנסיה לבת הזוג. זה תסריט מאור ריאלי, ובכל זאת הרבה אנשים מעדיפים לקבל פחות למען ביטחון כלכלי לבן הזוג – וזה עולה כסף". ●

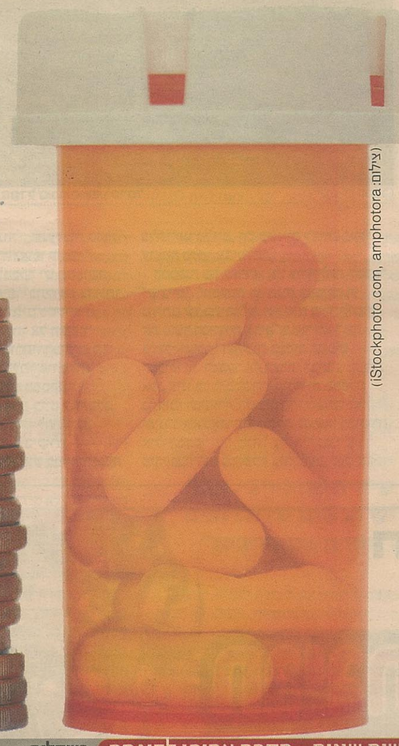

(Stockphoto.com, amphotora.com) (צילום:

רק כמחצית מהציבור יודע בדיוק כמה כסף הוא חוסך

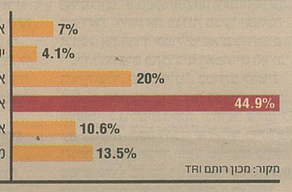

האם הציבור מודע למיקומם ולהיקפם של כספי החסכונות השמורים לו? המודעות, ללא ספק, לוקה בחסר: בסקר שערך מכון רותם TRI, בניהולו של ד"ר אריה רותם, השיבו רק 45% כי הם יודעים בדיוק כמה כסף יש בחסכונותיהם. 20% יודעים "פחות או יותר" מה יש להם, ל־4% יש מידע קלוש ביותר בנושא – ו־7% הודו כי אין להם כל מושג בנושא. מדאיגה לא פחות העובדה כי עשירית מהנשאלים השיבו כי אין להם כל חסכונות.

מבין המשיבים, ניתן להצביע על מודעות גדולה יותר בקרב בני 45-54, ומעל לגיל 65 (מה שיכול להתגלות כמאוחר מדי עבור מי שלא בדק את מצבו מבעוד מועד); המודעות גדולה מהותית (60%) בקרב בעלי השכלה אקדמית, לעומת בעלי השכלה על תיכונית (54%) או תיכונית ומטה (44%); והיא גדלה באופן עקבי בהתאם לרמת ההכנסה.

והאם החוסכים יודעים לומר בדיוק היכן מונחים כספי החיסכון שלהם? התשובה לכך משתנה בהתאם למודעות לעצם קיומו של חיסכון. 15% מבעלי המושג הקלוש (או חסרי המושג) לגבי סכום החסכונות, יודעים בכל זאת לומר בדיוק היכן הם נמצאים; בקרב נדגמים שציינו שהם יודעים פחות או יותר כמה חסכו, ל־44% יש כתובת לחיסכון – ובקרב אלו שיודעים בדיוק מה קורה בחשבונותיהם, מטבע הדברים רק אחוזים בודדים אינם "בעניינים": 93% העידו כי הם יודעים בדיוק היכן שמורים החסכונות.

● אפרת אהרוני

קבלת קצבה חודשית מחברת ביטוח - השוואת מסלולי הפנסיה השונים בתרחישים שונים - מקרה אמיתי לדוגמה בשקלים

מסלול פנסיה לכל החיים למבוטח	תרחיש לדוגמה לחישוב	הבטחה להשלמה לתשלומים למינימום למוטבים	שיעור הפנסיה לבת הזוג	המבוטח (מקבל הפנסיה): פנסיה ברוטו	המבוטח (מקבל הפנסיה): פנסיה נטו מגיל 65 ועד גיל 67	המבוטח (מקבל הפנסיה): פנסיה נטו החל מגיל 67	בת הזוג: פנסיה ברוטו	בת הזוג: פנסיה נטו	השווי הכספי של מסלול הפנסיה הנבחר (במונחים של היום)
כולל הבטחת פנסיה גם לבת הזוג	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 עד 80 ובת הזוג תמשיך לקבל פנסיה למשך 5 שנים נוספות	לא רלבנטי	100%	5,475	5,229	3,849	5,475	4,342	814,129
			60%	6,029	5,717	4,237	3,617	2,912	816,320
ללא הבטחת פנסיה גם לבת הזוג	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 עד 80	120	0%	6,631	6,248	4,658	–	–	761,220
	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 ועד 85			6,631	6,248	4,658	–	–	958,142
	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 עד 80	60	0%	6,983	6,559	4,905	–	–	801,108
	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 עד 85			6,983	6,559	4,905	–	–	1,008,472
	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 עד גיל 80	אין	0%	7,108	6,669	4,992	–	–	815,169
	המבוטח מקבל פנסיה מגיל 65 עד גיל 85			7,108	6,669	4,992	–	–	1,026,210

נתונים אישיים והנחות לחישוב

- **הסכום שנצבר לקצבה ביום החישוב:** 956,321 שקל
- מועד תחילת הפוליסות בשנות השמונים – הפוליסות נושאות תשואה מובטחת – הפנסיה קבועה וצמודה למדד ומקדמי הקצבה מובטחים
- **מקדמים** – על פי תנאי הפוליסה ולגבי המסלולים בהם מובטחים תשלומי פנסיה גם לבת הזוג – כפי שחושב על ידי אקטואר חברת הביטוח בהתאם לתאריך הלידה של בת הזוג
- **גיל התחלת קבלת קצבה של המבוטח:** 65
- **תאריך לידה מבוטח:** 05.03.1946
- **תאריך לידה בת זוג:** 15.01.1946
- **פער בין הגילאים:** אין
- **ריבית להיוון סדרת התשלומים:** 4%
- **שיעור עליית המדד בשנה** 2%
- אין זכאות לפטור על הקצבה החל מגיל הפרישה למבוטח – מקבל הפנסיה – (מימש את הפטור כנגד פיצויי פיטורין)
- **שיעורי המס** – ללא שינוי, כפי שהן בשנת 2010
- **בת הזוג** זכאית כבר כיום ובעתיד לפטור על הקצבה ועד לתקרה נקבוע בפקודת מס הכנסה
- **תקרת הפטור** – נכון להיום תקרת הפטור היא עד 35% מ־7,810 שקל (בעתיד אמור לגדול משמעותית – הגידול הצפוי לא הובא בחשבון) (הפטור רלבנטי לבת הזוג בלבד במקרה הזה)
- **הקצבה מחברת הביטוח** – אחרונה בסולם ההכנסות
- **למבוטח** הכנסה נוספת חייבת במס – פנסיה החל מגיל 67 מקרן פנסיה ותיקה (ברוטו): 8,000 שקל
- **לבת הזוג** – יש הכנסות נוספות חייבות במס – פנסיה מקרן פנסיה ותיקה (ברוטו): 5,000 שקל ובמקרה פטירה של בן הזוג (המבוטח) – פנסיית שארים מקרן פנסיה בשיעור של 60%
- **ט.ל.ח** – החישוב מבוסס על נתונים לדוגמה והוא מוצג להמחשה בלבד, אין לראות בכך ייעוץ אישי ו/או המלצה לביצוע או אי ביצוע פעולה, חבות המס הסופית תיקבע אך ורק על ידי רשויות המס. בחירת מסלול הפנסיה הינה על פי שיקול דעתו הבלעדי של המבוטח

מקור: מיקסום תכנון כלכלי לפרישה בע"מ – www.prisha.info

5 שאלות נפוצות בענייני פנסיה / רו"ח אמיר גבאי, מומחה למיסוי ופרישה

1. האם על הכנסה חודשית מפנסיה צריך לשלם מס הכנסה?

בניגוד למה שרבים חושבים, הכנסה מפנסיה חודשית חייבת בתשלום מס בריוק כמו כל הכנסה אחרת, אך אם עומדים בתנאים מסוימים – לדוגמה, מי שלא ניצל ביום הפרישה את הפטור המגיע לו על כספי פיצויי הפיטורים – יכול ליהנות מפטור ממס עד לתקרה הקבועה בחוק על ההכנסה מהפנסיה החודשית. כדאי לבצע מראש חישובים ולהחליט באיזה פטור לבחור – פטור על הפיצויים או פטור על הפנסיה.

2. האם על הכנסה חודשית מפנסיה יש לשלם ביטוח לאומי ומס בריאות?

כללי, עד גיל הפרישה לפי החוק משלם הפנסיה ינכה מתשלומי הפנסיה דמי ביטוח לאומי ומס בריאות. החל מגיל הפרישה, תשלומי הפנסיה יהיו פטורים מניכויים. דוגמה חריגה היא אשה נשואה שבעלה עובד וממשיך לשלם דמי ביטוח לאומי ומס בריאות, ואז הכנסתה מפנסיה חודשית פטורה מניכוי השניים אף לפני הגעתה לגיל הפרישה לפי החוק.

3. האם אני חייב לקבל פנסיה מהתפקידות לקרן הפנסיה, או שניתן למשוך אותם בסכום חד פעמי?

בעשור האחרון חלו לא מעט שינויים בחוקי המס והפנסיה. חלק מהכספים שהופקדו בקרן הפנסיה ניתן עדיין למשוך בסכום חד־פעמי פטור ממס, כמו פיצויי פיטורים (עד תקרת הפטור) שהופקדו בקרן הפנסיה במהלך תקופת העבודה, או תגמולי עובד ומעביד שהופקדו עד ליניואר 2000 בקרן הפנסיה. יש לשים לב למגבלות נוספות, מעבר לחוקי המס: לדוגמה, מי שחבר באחת מקרנות הפנסיה הוותיקות הגירעוניות – לפי תקנון קרן הפנסיה, אם ימשוך שקל אחד מקרן הפנסיה ייאלץ למשוך את כל הכספים מקרן הפנסיה ולוותר על זכאותו לפנסיה חודשית.

4. האם הכנסה מפנסיה פרוגעת בזכויות לקבלת קצבת זקנה מהמוסד לביטוח לאומי החל מגיל הפרישה?

התשובה היא לא. במבחן ההכנסות שעורך המוסד לביטוח לאומי לכל מבקש קצבת זקנה, ההכנסה מפנסיה חודשית לא נלקחת בחשבון. החל מגיל 70 אין כלל מבחן הכנסות ולא מביאים בחשבון שום הכנסה נוספת, מכל סוג, שיש למבקש קצבת הזקנה.

5. במקרים של זכאות לדמי אבטלה, האם הכנסה מפנסיה פרוגעת בזכאותי?

לפי חוק הביטוח הלאומי, מי שזכאי לדמי אבטלה ומקביל גזבנה מקצבה או פנסיה חודשית – יקוזזו דמי האבטלה שיקבל עד לגובה הקצבה או הפנסיה החודשית, כך שרק כשהפנסיה או הקצבה החודשית נמוכה מדמי האבטלה יוכלו להתקבל דמי אבטלה חלקיים. ואולם, יש לשים לב כי בתי המשפט בישראל כבר קבעו לא פעם אחת שפנסיית נכות או פיצוי חודשי על אובדן כושר עבודה לא יובאו בחשבון לעניין הזכאות לאבטלה. ●

https://www.prisha.co.il/